

לימודי ארץ-ישראל וארכאולוגיה

ירושלים מראשיתה עד הכיבוש הצלבני

יחידת לימוד אחת

הוראות לנבחן

א. משך הבחינה: שעותיים.

ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה ארבעה פרקים.

פרק ראשון	—	(40×1)	—	40 נקודות
פרק שני	—	(20×1)	—	20 נקודות
פרק שלישי	—	(20×1)	—	20 נקודות
פרק רביעי	—	(5×4)	—	<u>20 נקודות</u>
סה"כ	—			100 נקודות

ג. חומר עזר מותר בשימוש: אין.

ד. הוראה מיוחדת: לפני שתענה, קרא בעיון את ההוראות בראש כל פרק.

הערות: בעמוד 7 בשאלון מפורטות התקופות העיקריות בתולדות ירושלים.
בעמוד 8 בשאלון מפורטים אתרי השטח הנוגעים לשאלון זה. האתרים מסודרים לפי תקופות.

כתוב במחברת הבחינה בלבד, בעמודים נפרדים, כל מה שברצונך לכתוב כטיוטה (ראשי פרקים, חישובים וכדומה).
רשום "טיוטה" בראש כל עמוד טיוטה. רישום טיוטות כלשהן על דפים שמחוץ למחברת הבחינה עלול לגרום לפסילת הבחינה!

ההנחיות בשאלון זה מנוסחות בלשון זכר ומכוונות לנבחנות ולנבחנים כאחד.

ב ה צ ל ח ה !

השאלות

שים לב: (1) בעמוד 7 מפורטות התקופות העיקריות בתולדות ירושלים.
 (2) בעמוד 8 מפורטים אתרי השטח הנוגעים לשאלון זה.
 (3) בכל פרק ענה על השאלות לפי ההוראות.
 בשאלות שבחרת ענה על כל סעיפי השאלה (מספר הנקודות לכל סעיף רשום בסופו).

פרק ראשון (40 נקודות)

ענה על אחת מהשאלות 1-2.

1. ירושלים בתקופה הביזנטית

בנספח א' מוצגת מפת ירושלים בתקופה הביזנטית, ובה מסומנים מספרים (1)-(5).

א. ציין את שם המפה, וכתוב באיזו ארץ ובאיזה מבנה התגלתה. (6 נקודות)

ב. לפניך תרגום של כתובת יוונית שנמצאה באתר בירושלים. קרא אותה, וענה על השאלה שאחריה.

וזה המפעל שנעשה בנדיבותו

של הקיסר החסיד ביותר שלנו

פלאביוס יוסטיניאנוס

בהשגחתו ושקידתו של קונסטאנטינוס

הקדוש ביותר, כוהן ואב מנזר, (בשנת) ה'13 לאינדיקציו

ציין את שם האתר שנתגלתה בו כתובת זו ואת המספר במפה המציין אתר זה,

והסבר כיצד סייע הגילוי של כתובת זו לזיהוי הוודאי של האתר. (8 נקודות)

ג. ציין את שמו של האתר המסומן במספר (5) במפה.

ציין פרט אחד המייחד את תיאורו של אתר זה במפה מכל תיאורי האתרים האחרים בה,

והסבר מה אפשר ללמוד מכך על תפיסת עולמו של יוצר המפה. (6 נקודות)

ד. תאר את העמדה הרווחת של השלטון הביזנטי כלפי מגורי יהודים בירושלים.

ציין שם של שליט אחד בתקופה הביזנטית שבימיו הייתה עמדה אחרת כלפי מגורי יהודים

בירושלים, והסבר מדוע הייתה עמדתו שונה. (12 נקודות)

ה. תכנית העיר הרומית ניכרת עד היום במראה של העיר העתיקה בירושלים. מה היה לדעתך

תפקידו של השלטון הביזנטי בשימור של תכנית העיר הרומית? נמק את דברך.

(8 נקודות)

/המשך בעמוד 3/

2. קבורה בירושלים בתקופת הבית הראשון והשני

- א. חקר הקברים בעיר מלמד על החיים בעיר ועל תושביה. ציין שלושה תחומים שאפשר ללמוד עליהם מן הקברים ומן הממצאים שבהם, והסבר כיצד הם מלמדים על כל אחד מן התחומים שציינת. (7 נקודות)
- ב. בנספח ב' מוצגים תרשים ותמונה של אתר הקבורה בכתף הינום. באיזו תקופה שימש המקום לקבורה? ציין חפץ חשוב אחד שנמצא במקום, והסבר את חשיבותו. (6 נקודות)
- ג. תאר שני מנהגי קבורה מן התקופה שציינת בסעיף ב, והסבר כיצד הם באים לידי ביטוי באתר (תוכל להיעזר במספרים המסומנים בתרשים שבנספח). (10 נקודות)
- ד. הקבורה בירושלים הושפעה ממנהגי הקבורה של תרבויות שונות. ציין שני מקורות השפעה: אחד הניכר בקברי בית ראשון ואחד הניכר בקברי בית שני, ותאר כיצד הם באים לידי ביטוי בקברים ובממצאים (פריט אחד לכל תקופה). (8 נקודות)
- ה. במהלך תקופת בית שני התחולל שינוי בנוגע לתפיסה של החיים לאחר המוות. הסבר כיצד שינוי זה בא לידי ביטוי בשניים ממנהגי הקבורה בתקופת בית שני. (9 נקודות)

פרק שני (20 נקודות)

ענה על אחת מהשאלות 3-4.

3. חורבן הבית ראשון והשני

- א. עיין בנספח ג' ובו תמונה של קטע מאתר הקשור למלחמה שבה חרב הבית הראשון, וממצא שהתגלה באתר. ציין את שם האתר, והסבר כיצד הממצאים באתר תומכים בידע העולה מן המקרא על אודות מלחמה זו. (12 נקודות)
- ב. אזור חשוב שהיה במערב העיר בימי הבית השני לא נהרס על ידי הרומאים לאחר כיבוש העיר וחורבן הבית. הבא השערה אחת שמסבירה מדוע לא נהרס אזור זה, וציין את שמו של אחד מן המבנים שהיו באזור זה. (8 נקודות)

4. ירושלים בירת ממלכת יהודה

- א. הבא שתי סיבות לפילוג הממלכה המאוחדת בראשית שלטון רחבעם. (10 נקודות)
- ב. תאר שתי סיבות לירידת מעמדו של המקדש בירושלים לאחר פיצול הממלכה המאוחדת, ודרך אחת שבה ניסו מלכי יהודה להתמודד עם ירידה זו. (10 נקודות)

/המשך בעמוד 5/

פרק שלישי (20 נקודות)

ענה על אחת מהשאלות 5-7.

5. נספח ד'

- א. בנספח ד' תמונות של שני אתרים סמוכים זה לזה מתקופת **הבית השני**.
ציין את השמות של שני האתרים ואת מיקומם המשותף בירושלים של ימי הבית השני.
(8 נקודות)
- ב. האתר הנראה בתמונה 1 בנוי סמוך לאתר מתקופת הבית הראשון, שתפקודו היה דומה.
הסבר מדוע שני האתרים האלה ממוקמים שם. (6 נקודות)
- ג. הסבר את התפקיד של האתר הנראה בתמונה 2 במערך העירוני של ירושלים בתקופת הבית השני. (6 נקודות)

6. נספח ה'

- עיין בנספח ה' ובו תמונה של אתר. בתמונה מצוינים במספרים שני מבנים באתר.
א. זהה את האתר הנראה בנספח ה', וציין את שמו ואת מיקומו בירושלים. (6 נקודות)
- ב. ציין את השמות של שני המבנים המסומנים במספרים בנספח ה'.
קבע איזה מהם נבנה בתקופה מוקדמת יותר (בתשובתך התייחס לשני המבנים). נמק את קביעתך.
(8 נקודות)
- ג. ציין ממצא קטן אחד מן האתר הזה, והסבר מה אפשר ללמוד מן הממצא על האוכלוסייה שהתגוררה באזור זה. (6 נקודות)

7. נספח ו'

- א. זהה את האתר הנראה בתמונה, וכתוב את שמו. ציין תקופה אחת שבה היה בשימוש פעיל.
(5 נקודות)
- ב. ציין שני שימושים עיקריים של האתר. בסס את דברך על שני פריטים (פריט אחד לכל שימוש) הנראים בתמונה.
הסבר כיצד כל אחד מן הפריטים שציינת מעיד על השימוש באתר. (8 נקודות)
- ג. המבנה העירוני של ירושלים הרומית, שאתר זה היה חלק ממנו, אינו תואם את המבנה הקלסי של עיר רומית.
הסבר מדוע. (7 נקודות)

פרק רביעי — מושגים (20 נקודות)

הסבר ארבעה מהמושגים 8-15 (לכל מושג — 5 נקודות).

שים לב: בהסבר המושג התמקד:

- בהגדרה
- במידע החשוב ביותר
- בהרחבה או בהדגמה

8.	דרך האבות	12.	אמת המים העליונה
9.	כתבי המאורות	13.	העיר העליונה
10.	מלכיצדק	14.	הכרזת כורש
11.	דביר	15.	כיפת הסלע

בהצלחה!

זכות היוצרים שמורה למדינת ישראל
אין להעתיק או לפרסם אלא ברשות משרד החינוך

התקופות העיקריות בתולדות ירושלים

(מן המאוחרת ביותר לקדומה ביותר)

השנים	התקופה
מאז 1967	ירושלים המאוחדת
1967-1948	ירושלים החצויה
1948-1917	תקופת המנדט
1917-1801	המאה ה־19 (שלהי התקופה העות'מאנית)
1800-1517	התקופה העות'מאנית
1517-1260	התקופה האיובית והממלוכית
1260-1099	התקופה הצלבנית
1099-638	התקופה הערבית (התקופה המוסלמית הקדומה)
638-324	התקופה הביזנטית (תקופת התלמוד)
324-70	התקופה הרומית המאוחרת (תקופת המשנה)
63 לפנה"ס - 70 לספירה	שלהי ימי בית שני ותקופת בית הורדוס (התקופה הרומית המוקדמת)
332-63 לפנה"ס	התקופה ההלניסטית (תקופת בית שני / התקופה החשמונאית)
538-332 לפנה"ס	שיבת ציון (תקופת בית שני / התקופה הפרסית)
586-538 לפנה"ס	התקופה הפרסית
928-586 לפנה"ס	ממלכת יהודה (תקופת בית ראשון / תקופת הברזל)
1000-928 לפנה"ס	הממלכה המאוחדת (התקופה הישראלית / תקופת הברזל)
1200-1000 לפנה"ס	תקופת השבטים ומלכות שאול
עד 1200 לפנה"ס	תקופת הברונזה / התקופה הכנענית

רשימת אתרי השטח, לפי תקופות

ימי בית ראשון

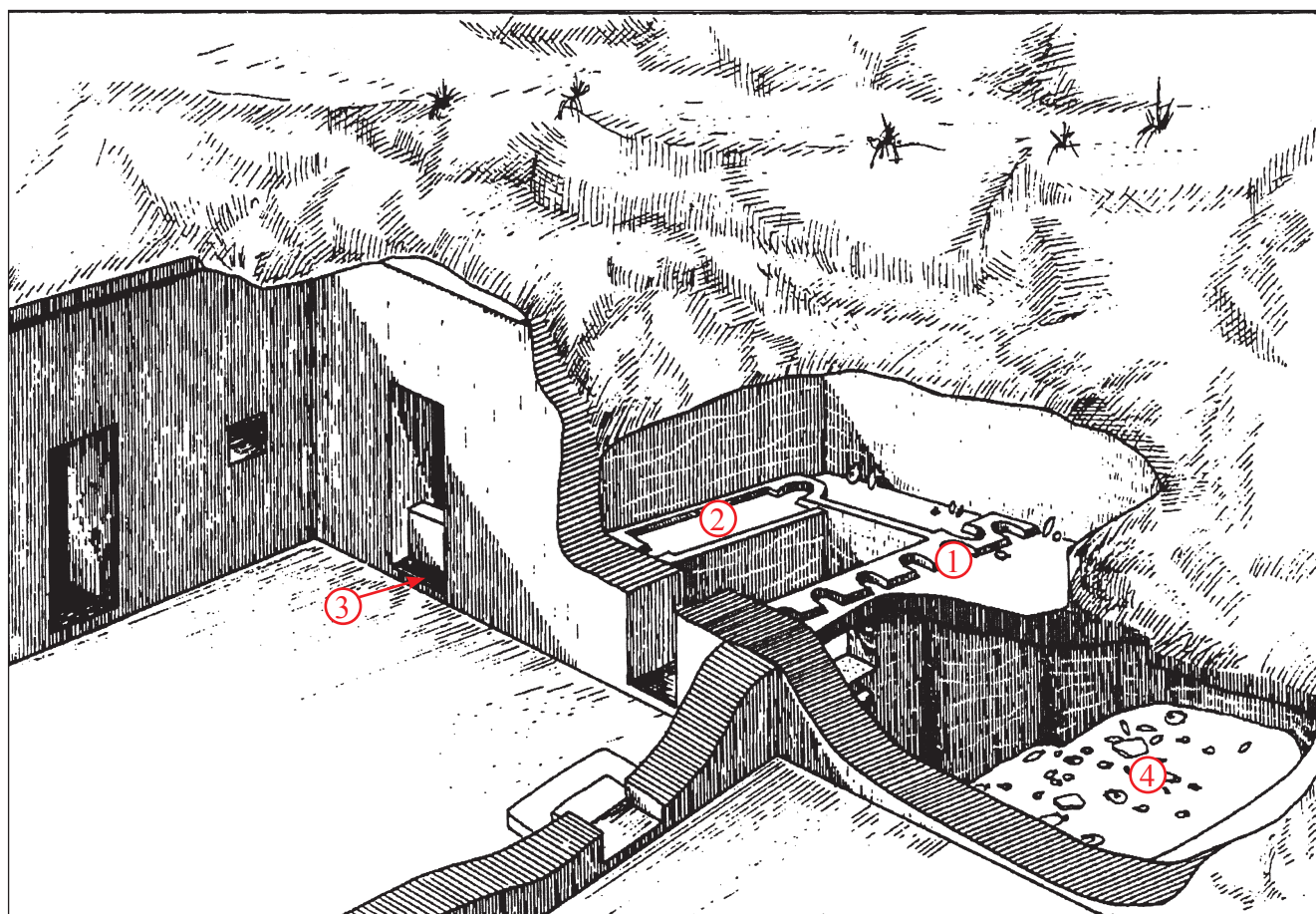
- שטח G
- מערכת פיר וורן
- בִּרְכַּת השילוח
- החומה הרחבה
- המגדל הישראלי
- כתף הינום

ימי בית שני

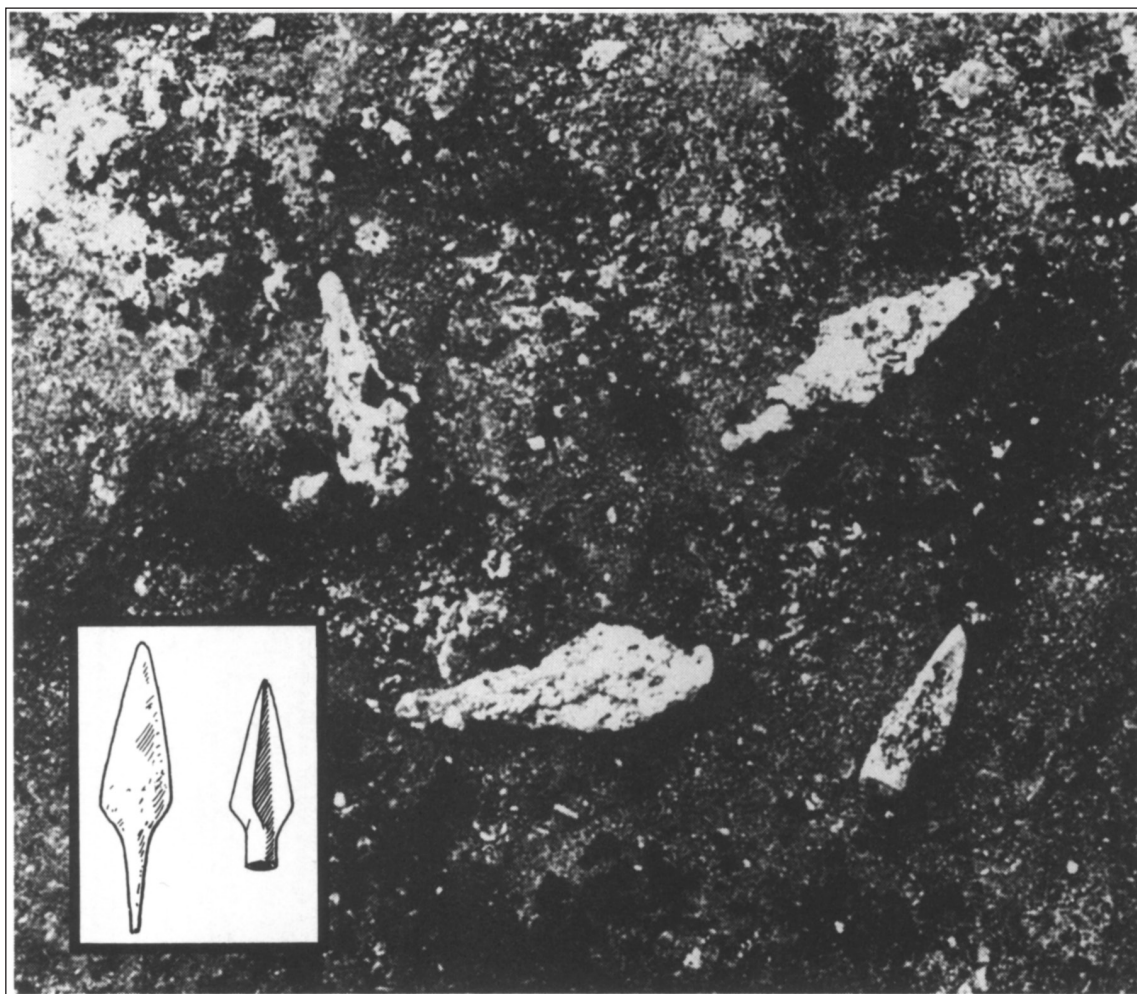
- הרובע ההרודיאני ובית המידות
- בית קתרוס ("הבית השרוף")
- חפירות הכותל המערבי והדרומי
- בִּרְכַּת השילוח, הרחוב ההרודיאני ותעלת הניקוז

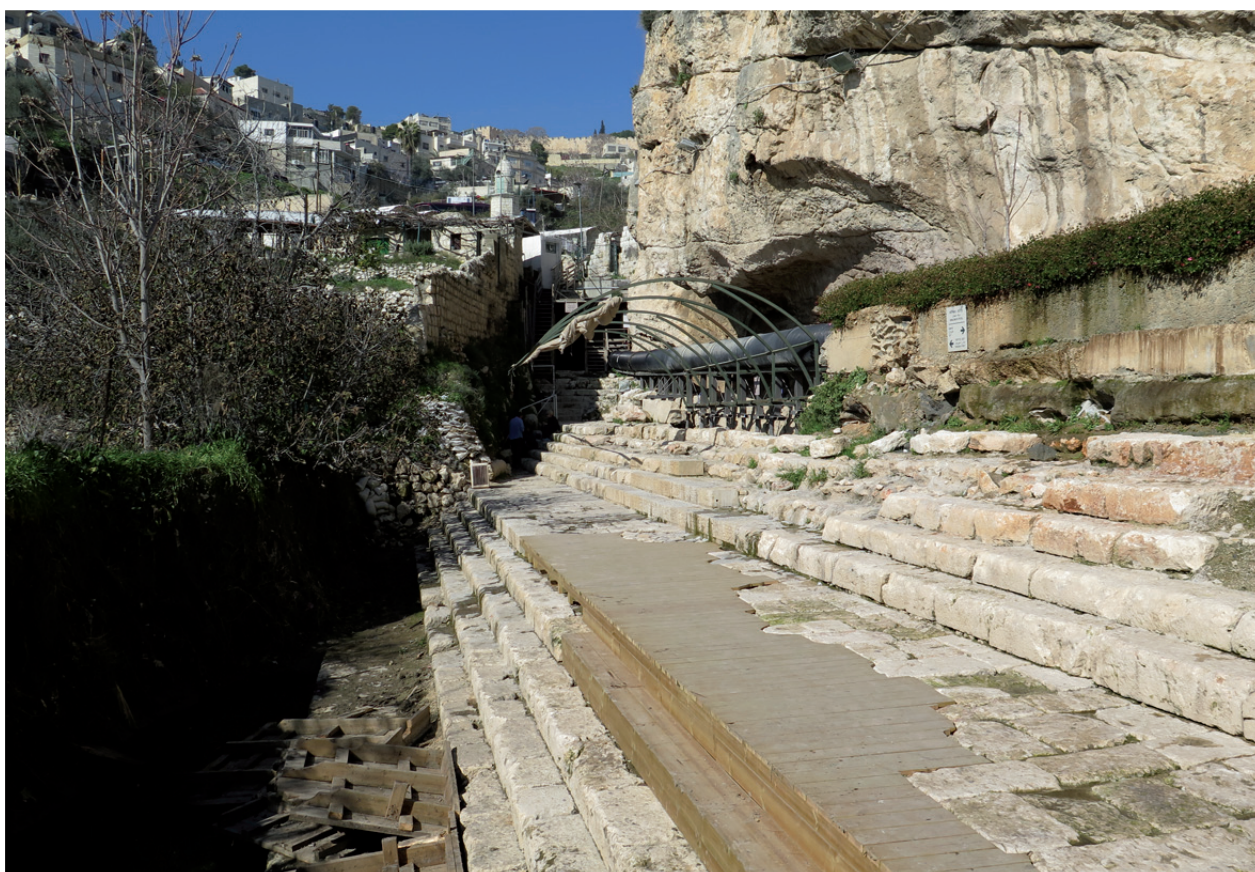
נספח ב' (לשאלה 2)

נספח ג' (לשאלה 3)

מתוך: ירושלים בימי בית ראשון (סדרת עידן)

תמונה 1

תמונה 2

